

Zvědavé stezky jsou zábavnými vlastivědnými průvodci, jejichž cílem je přiblížit dětem i dospělým vybraná místa Rakovnicka - jejich historii, přírodu a další zajímavosti - a podnítit zájem dětí i dospělých o historické, kulturní i přírodní bohatství Rakovnicka. Zvědavé stezky jsou určeny pro školní i rodinné výlety, pro skupiny i jednotlivce. Průvodci stezkami obsahují výklad o místních zajímavostech, zpestřený o zábavné úkoly a hádanky. K vytvoření zvědavých stezek nás inspirovaly osobnosti zapálených učitelů, jako byli Jan Renner, František Janoušek nebo Wenzel Rott, kteří před sto a více lety nadšeně dokumentovali vlastivědné i přírodní bohatství svých působišť, a to pak předávali svým žákům i široké veřejnosti prostřednictvím vlastivědných knih, sbírek pověstí, školních výkladů a podobně. Tito učitelé působili často i jako kronikáři. Znali každý místní kout a dovedli o něm zajímavě vyprávět. Projít se krajinou v doprovodu těchto učitelů a naslouchat přitom jejich výkladu bylo pro děti i dospělé nezapomenutelným zážitkem. Doufáme, že našim zvědavým stezkám se podaří to samé.

DĚLKA VYCHÁZKY: Cca 4 km. **NÁROČNOST:** Nenáročná. **ZAČÁTEK:** Náves v Senci.

KONEC: Náves v Pavlíkově. Zhruba uprostřed trasy se nachází rozhledna na Senecké hoře (otevřeno od dubna do října, více na www.pavlikov.cz). V Pavlíkově pak můžete navštívit Galerie Anderle, věnovanou tvorbě známého výtvarníka Jiřího Anderleho (www.pavlikov.cz), a muzeum historických motocyklů (moto-veterani.cz).

ODPOVĚDI NA OTÁZKY A ŘEŠENÍ ÚKOLŮ NAJDETE NA KONCI PRŮVODCE.

Start je na autobusové zastávce na návsi v Senci.

1) Ahoj, jsem veverka ze Senecké hory a na dnešní vycházce budu tvým průvodcem. Výchozím místem našeho putování je Senec. Je to nevelká obec, jejíž historie sahá až do 14. století. Senec má ve svém znaku - jako jediná obec v České republice - mě, tedy veverku. Jak jsem se do znaku Sence dostala? Nedílnou součástí života lidí v minulých stoletích bylo náboženství. K němu patřila i pravidelná náboženská setkání v kostele, kterým se říká bohoslužby. A protože

v Senci kostel neměli, chodili zdejší obyvatelé na bohoslužby do kostela v sousední obci. Jednou se dva senečtí kluci při cestě do kostela rozběhli za jedním z mých veverčích předků, takže přišli na bohoslužbu pozdě. Kněz je pokáral za jejich nedochvilnost a před celým kostelem je nazval „veverkáři“. Přezdívka se brzy rozšířila na všechny obyvatele Sence. A v roce 2002 jsem se dostala i do zdejšího obecního znaku. Veverčí znak Sence si můžeš prohlédnout na uvítacím panelu, který se nachází v ostrůvku zeleně před návesní prodejnou se smíšeným zbožím. Vyfoť se se mnou, ať máš na naši společnou vycházku hezkou památku!

Než půjdeme dál, mám pro tebe úkol. Zvířecí motivy nejsou ve znacích obcí na Rakovnicku žádnou zvláštností. Zkus následující znaky přiřadit ke správným obcím. Řešení úkolu najdeš na konci průvodce.

A) Kozojedy B) Hředle C) Pšovlky D) Hvozď
E) Roztoky F) Hřebečínky G) Kroučová H) Račice

ZVĚDAVÁ STEZKA

ZE SENCE DO PAVLÍKOVA

Z návsi se vydej po silnici směrem na Hvozď. Na konci vesnice (před parkovištěm) odboč vlevo na polní cestu, která tě dovede k Seneckému rybníku.

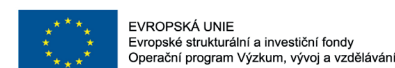
2) Jako veverka se samozřejmě musím chodit napít, stejně jako třeba srnky a další zvířata. Takže voda je pro mě důležitá. Pro ryby, ale taky škeble a další živočichy je voda přímo jejich domovem. Bez ní se neobejdou. I další živočichy ji nutně potřebují. Žáby sice mohou žít v lese, na loukách i jinde, ale jenom ve vodě se z jejich vajíček vylíhnou pulci, kteří se až vyrostou, změní v novou malou žabku. Taký vajíčky a šídla musí svá vajíčka naklást do vody, aby se v ní jejich larvy

mohly vyvíjet. Teprve jako dospělí si mohou létat, kam se jim zachce. Jeli jste někdy navštívit třeba vzdálenou babičku? To je pro vodní živočichy někdy veliký problém. A přitom jsou mezi nimi velcí cestovatelé. Každý úhoř se pokouší dostat z našich zemí až do moře, kde se rozmnožuje a pak se z moře vydává zpátky na dlouhou cestu až k nám. Po cestě ale potká spoustu překážek. Senecký rybník má takzvaný „kašnový přeliv“. Schválně se do něj podívejte. Přes jeho horní hranu teče jen malinkatý paprsek vody. Do téhle tenké vrstvičky se mnoho zvířátek nemůže nikdy vejít (ani tencí úhoři, natož třeba kapr). I takový živočichové, kteří by se tudy protáhli, ale nemají vyhráno. Čeká je pád z ohromné výšky. Až docela na dně přelivu pokračuje vodní cesta do potoka. Proto v rybnících obvykle žijí jen takové ryby, které sem rybáři přivezli a odsud se dostanou zase až s rybářským výlovem. Rybníky a jiné vodní nádrže nám pomáhají s chovem velkých ryb, ale i tím, že z nich můžeme odebrat potřebnou vodu. Kdyby někde kolem třeba vypukl požár, je možné do rybníka zasunout hadici čerpadla a naplnit hasičskou cisternu. Zkuste si nabrat třeba jen malý kalíšek vody z potoka pod nebo nad rybníkem. Myslím, že se vám to nepovede. Voda se tady totiž dokáže ukrýt do písku, kamínků i mezi rostliny tak, že ji někdy ani neuvidíme.

Přejdi po hrázi rybníka až na její konec a tam se dej po polní cestě, která vede zpátky do vesnice. U prvního domu ústí cesta na asfaltovou silničku, která se klikatí vzhůru na Seneckou horu. Po silničce vede žlutá turistická trasa. Té se drž, dovede tě až do Pavlíkova. Teď jsme ale ještě v Senci. Další zastávka našeho putování je na konci vesnice, u odbočky do chatové osady, kde stojí značka „Zákaz vjezdu“ (viz mapka, zastávka č. 3).

Stezka vznikla v rámci realizace projektu MAP ORP Rakovník II, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/17_047/0009701, který je plně financován z PO 3 OP VVV

www.maprakovnicko.cz

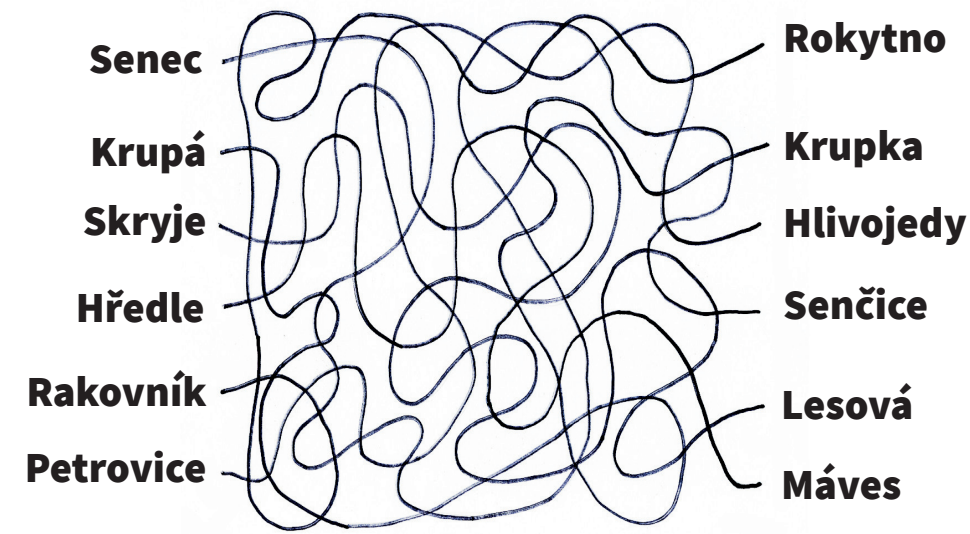
Pro pohodlné luštění si průvodce stezkou vytiskni na list papíru formátu A3!

3) Při stoupaní na Seneckou horu se společně pokocháme výhledem na Senec, Senecký rybník a Seneckou horu, která vyplňuje jižní stranu obzoru. Senecká hora byla oblíbeným cílem dětských výprav spisovatele Tomáše Antonína Pánka, který se narodil v roce 1901 v sousední Příčině. O nás veverkách bohužel nic nenapsal. Jeho obdiv patřil strojům a technickým vynálezům. Ve dvacátých, třicátých a čtyřicátých letech minulého století vydal mnoho oblíbených dobrodružných románů pro chlapce o statečných letcích a námořnících. Tomáš Pánek zkrátka miloval výšky a dálky. Obojí mu učarovalo právě při výpravách na Seneckou horu nad jeho rodnou vesnicí, odkud se mu otevíral krásný výhled do Rakovnické kotliny a na vzdálené Doupovské hory, Krušnohoří a České středohoří. Část dětství prožil Pánek u dědečka a babičky v Senci. Do Sence a okolí umístil děj svého románu Bouřňák (1946), který se točí okolo budování uhelného dolu. Román věnoval památce svého tatínka, který byl horníkem a zahynul tři měsíce před Tomášovým narozením při důlní katastrofě v severních Čechách.

Dobývání uhlí v okolí Sence nebylo výplodem spisovatelské představivosti Tomáše Pánka. Uhlí se v minulosti v okolí Sence skutečně těžilo, a to ve velkém. Upomínkou na dolování v blízkém okolí je například někdejší hornická osada Brant, založená okolo poloviny 19. století. V jejím sousedství se dnes nachází velký kamenolom, který vidíš západně za Sencem.

Mám pro tebe další úkol! V románu Bouřňák nevystupuje Senec pod svým skutečným jménem, ale pod pseudonymem (krycím jménem). Jak znělo? To zjistíš, když se ti podaří správně rozplést následující šmodrchanici. A když se ti to povede, dozvíš se také, pod jakými krycími jmény vystupují v literatuře další vesnice a města Rakovnicka.

Od značky „Zákaz vjezdu“ pokračuj po silniče a zároveň žluté turistické trase vzhůru na Seneckou horu. Před turistickým odpočívadlem odbočuje žlutá trasa vpravo do lesa. Tady, na rozcestí pod lesem, je naše další zastávka.

4) Napravo od tebe je velké pole. Nalevo je louka. Zatímco na poli pěstují lidé obilí, řepku, kukuřici nebo třeba brambory, na louce roste tráva a spolu s ní spousta dalších rostlin. Pole zemědělci každý rok zorají a znovu zasejí. Snaží se, aby tady nerostlo nic jiného než to, co zaseli. Jestli máš zahrádku, taky se snažíš, aby ti na záhonku vyrostl zasetý hrách, a ne kopřivy a pampelišky. Na louce se většinou jen dvakrát do roka poseká vysoká tráva. Ta se buď odveze zvířatům na krmení hned, nebo se usuší na seno. Seno pak zvířata sní během zimy, kdy čerstvá tráva neroste.

Pokud jsi třeba motýl, nebo včela, dáš louce určitě přednost. Roste tady spousta různých rostlin. Některé kvetou na jaře, některé v létě a další až na podzim. Na některých zůstanou jejich semínka celou zimu. Každé rozumné zvířátko (i to úplně nejmenší) dá přednost pestrému jídelníčku louky. Zkus jíst třeba týden pořád jen jedno jediné jídlo! Věřím, že ti to moc chutnat nebude. A právě takový jídelníček nabízí živočichům lán obilí.

Nám veverkám se na poli ani na louce moc nelíbí, ale kamarád zajíc se tu prohání pořád. Vyprávěl mi, jak se s dalšími kamarády schází na polích, kde právě vyrostlo mladé šťavnaté osení, ale pelíšek si vždycky najde na některé louce nebo alespoň na mezi anebo pod keřem u cesty.

Po žluté turistické trase pokračuj do lesa a zastav se na jeho okraji.

5) Není les jako les. Naše společná cesta teď povede lesem. Vlevo od naší cesty rostou husté jehličnaté stromy. Jejich koruny začínají až poměrně vysoko nad zemí. Dolní větve jsou suché. Přes husté vrchní koruny stromů se sem nedostane dostatek slunce, aby tu jehličí mohlo růst. Úkolem jehliček, stejně jako listů u jiných stromů, je zachytit co nejvíc slunečních paprsků a zajistit tak celému stromu něco málo k jídlu. Zelené rostliny to umějí. My se musíme spokojit s tím, že co rostliny ze sluníčka získají, to si od nich vezmeme. Může to být smrková šiška, ale taky jablko, mrkvička a jiné dobroty. Ze sluníčka se žádné zvířátko najíst neumí. Ještě že ty rostliny máme!

Tak jako se sluníčko nedostane ke spodním větvím stromů, nedostane se ani dolů, pod stromy. Tady je většinou jen vrstva opadaného jehličí. Tu a tam se skrz ni pokouší prorazit nějaká rostlinka, ale moc se jim to nedaří.

Vpravo od cesty ukazuje les mnohem zajímavější obrázek. Roste tu mnoho různých stromů. Některé jsou listnaté, jiné jehličnaté. Propouští sluneční paprsky až k zemi. Proto tu můžeme vidět les, který má patra jako panelový dům. Opravdu – úplně dole je patro, kde rostou většinou mechy – a v nich bydlí veliká spousta drobných živočichů. Někteří mechy okusují, jiní se v nich jen schovávají, ale věřte nebo ne, jsou jich tady tisíce a tisíce. V dalším patře pak rostou květiny. Tady se v jejich květech prohánějí včely, motýli a nekonečná spousta dalších zvířátek. Je tu i další patro lesa. Jsou to většinou keře a v nich hnízdí ptáci, kteří ví, že i v zimě tu najdou potravu tvořenou převážně spoustou různých bobulek a dalších plodů. Já veverka – mám ze všech keřů nejraději lísku a její oříšky. Poslední patro lesa, to už jsou veliké vysoké stromy. Jejich větve unesou i hnízda velkých ptáků. Některé, obzvláště staré, mají i dutiny v kmenech a větvích. To je pro veverky ta nejlepší nabídka na bydlení. Stejná obydlí si hledají i strakapoudi, sovy a další ptáci. Každé lesní patro se prostě jen hemží obyvateli. A to jsme úplně vynechali sklepení. Tam se dá najít kromě kořenů a kořinek také spousta hub, mravenců, žížal a broučků. Občas se objeví i liščí nora nebo alespoň myší pelíšek.

Pokračuj po žluté turistické trase až k rozhledně.

6) Na východním výběžku Senecké hory stojí od roku 2015 moderní rozhledna ze dřeva, betonu a oceli, která svým tvarem připomíná tyčový mixér. Celá stavba je vysoká necelých 22 metrů a má dva vyhlídkové ochozy. Za příznivého počasí odtud dohlédneš až na hřebeny Krušných hor a Šumavy. Kvůli mně by ale žádné rozhledny stavět nemuseli. Mně stačí stromy. Vyšplhám na ten nejvyšší a mám zrovna tak pěknou podívanou jako vy lidé z rozhleden.

Senecká hora se vzhledem ke svému velkému strategickému významu (strategický = důležitý pro vedení boje) stala předmětem nejprudších bojů během velkého vojenského cvičení československé armády, které se v okolí Rakovníka konalo v roce 1930. Jsem ráda, že jsem u toho nebyla. Ten rámus by mě určitě pořádně vystrašil! Do zkušebních bojů tehdy armáda nasadila všechny druhy zbraní – tisíce vojáků pěchoty, jezdeckto, dělostřelectvo, tanky, letadla a dokonce i jeden obrněný vlak. Manévry byly součástí přípravy naší armády na případný vpád nepřátelské armády do Československa. O průběhu manévru pojednává naučný panel, který najdeš u parkoviště před rozhlednou.

Přečteš-li si panel pozorně, bude pro tebe hračkou odpovědět na následující otázku:

Jak se jmenoval generál, který velel manévrum na Senecké hoře v roce 1930?

Pokračuj po žluté turistické trase až do Pavlíkova. Až dojdeš ve vesnici k hlavní silnici, přejdi ji a pokračuj po chodníku doprava. Před budovou samoobsluhy, natřenou zelenou barvou, odboč doleva. Na konci uličky vpravo roste obrovitý dub.

7) I ve městech a na vesnici si veverka dokáže najít svoje místočko. Hlavně takové veliké a staré stromy, které lidé vysadili do parků, ale i ke kostelům, zámkům a dalším důležitým stavbám. Některé jsou mnohem starší, než domy a další věci kolem nich. Takový dub se klidně dožije několika set let a občas se najdou i víc než tisíc let staré. Proto si je lidé kreslili i do map a plánů. I když sousední stodola dávno spadla, veliký strom ukazoval, kde byla například hranice statku nebo i celého knížecího panství.

Lidé si takových stromů většinou váží. Kolikrát se pod korunou listů schovali před dešťovou přeháňkou. V létě se jim zase zamlouvá, že strom nad nimi tvoří obrovský slunečník a poskytuje chladivý stín.

Dodnes si ale někteří lidé neumí představit, že stejně ohromné, jako kmen a koruna stromu nad zemí, jsou i kořeny, které strom drží v zemi a dodávají mu vodu. Ta musí

doputovat až do konečků těch nejtenčích větví na špičce koruny aby strom nezačal usychat. Dnes to stromy nemají lehké. Kolem nich jsou vykopané vodovody, elektrické kabely, roury na plyn i kanalizační potrubí. Tohle všechno trhá a ničí kořeny stromů. Velké problémy mají kořeny i s tím, že nad nimi vyrostly asfaltované nebo dlážděné cesty, parkoviště a vůbec všechno, co k nim nechce pustit dostatek vody. Když někdo láme větve stromů, lidé se na něj většinou zlobí. Škoda, že pod zem je tak špatně vidět.

Starých stromů je proto míň a míň. Lidé by se o ně měli starat a vážit si jich. Než vyroste další takový, bude to trvat mnohem déle, než kolika se oni sami dožijí let. A my veverky? Jak se nám má líbit bydlení na mladounkém nově zasazeném stromku?

Pavlíkovská náves, na které obrovitý dub roste, patří k největším v Česku. Vznikla ve 14. století, tedy před dlouhými sedmi sty lety. Je dokonce větší než pražské Václavské náměstí! To je sice o něco delší, jenže i výrazně užší, takže ve výsledku je náves v Pavlíkově skoro o třetinu větší! Aby sis dokázal velikost pavlíkovské návsi lépe představit, srovnej si jí s velikostí fotbalového hřiště. Náves je dlouhá zhruba 620 metrů a široká 90 metrů. Průměrné fotbalové hřiště měří 100 x 50 metrů.

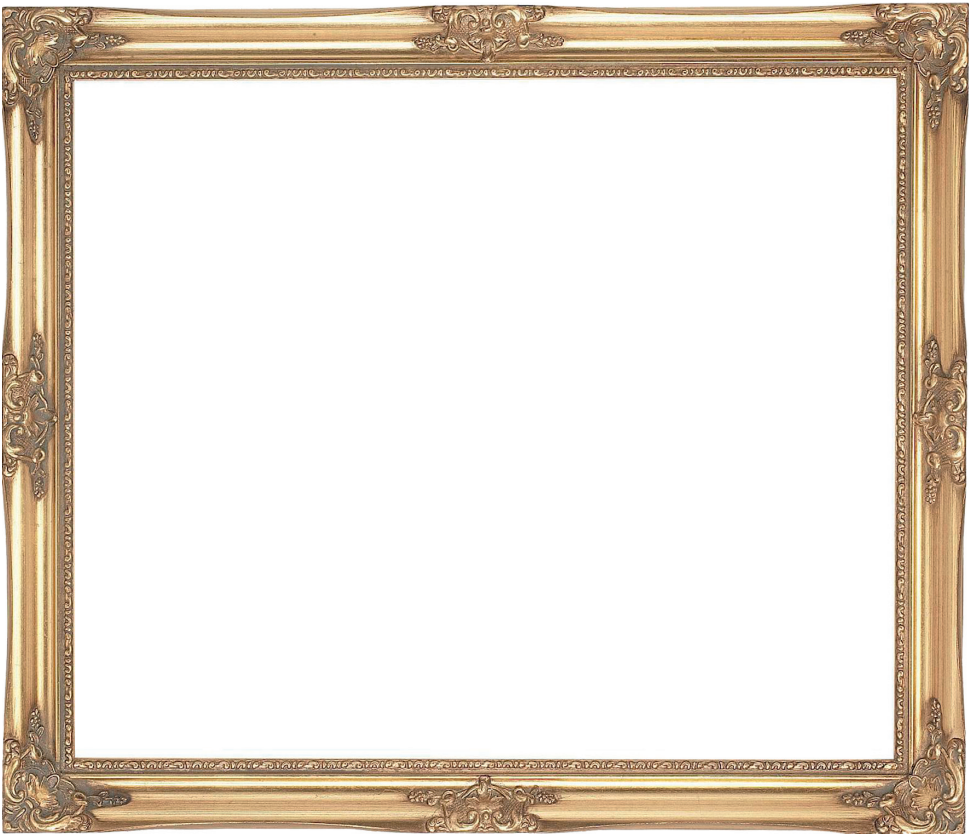
Kolik celých fotbalových hřišť by se z plochy pavlíkovské návsi dalo složit? Spočítej to! A zkus to bez kalkulačky.

Od dubu se přesuň ke Galerii Anderle, která se nachází vedle kostela (viz mapka).

8) Nejslavnějším rodákem z Pavlíkova je malíř a grafik Jiří Anderle. Některé z jeho obrazů si můžeš prohlédnout přímo v Pavlíkově, v Galerii Anderle. Jeden z nejznámějších českých výtvarníků se narodil v roce 1936 a kreslení bylo už od dětství jeho nejoblíbenější činností. Maminka ale pohlížela na synkovu zálibu s nevolí, byla by raději, kdyby se místo „čmárání“ věnoval některému praktickému řemeslu. Námětem prvních kreseb Jiřího Anderleho se staly výjevy z jeho nejbližšího okolí - králíkárna na dvorku, zahrada za plaňkovým plotem, opuštěný stroj v ulici, kostel na návsi nebo osamělá hruška v polích za vesnicí. Obrazy se stromy mám ráda. Ale ještě více mám ráda stromy, které jsou živé, skutečné.

Jiří Anderle rád maloval svůj Pavlíkov. Zkus to také! Vezmi si tužku a vyplň následující volnou plochu vlastní kresbou pavlíkovského kostela, autobusové zastávky, kola opřeného o zeď nebo čehokoliv jiného, co tě v Pavlíkově zaujme. Kdo ví, možná v tobě dřímá malíř, ani o tom nevíš! A i kdyby ne, přinejmenším tak získáš jedinečnou vzpomínku na svou návštěvu Pavlíkova. A nezapomeň na obrázek přikreslit i mě – veverku ze Senecké hory!

ŘEŠENÍ:

1) 1-F, 2-G, 3-B, 4-H, 5-D, 6-C, 7-E, 8-A, **9)** Senec - Senčice, Krupá - Krupka, Skryje - Lesová, Hředle - Máves, Rokytno, Petrovice - Hlivojedy, **6)** Josef Bílý, **7)** 11